

Controlul exercitat de serviciile secrete din România asupra politicii și presei – metatemă a alegerilor prezidențiale din 2014

[The Control of the Secret Services Over Politics and Media – Metatheme of the Presidential Election in 2014]

Luminița KOHALMI

Abstract: *The last Romanian presidential elections have been marked – more than in any other post-communist electoral races - by the public debate regarding the control of the secret services over politics and media. This research is focused on the presidential elections in 2014 and aims to analyze the subsequent items of this theme, its media impact, and its effect on the confidence that Romanians have in intelligence organizations, politics and media. This research is not aimed at discerning truth from fiction in the debates that have taken place with regards to the chosen theme. The results of the study validate the hypothesis that public interventions with regards to the theme have a medium and long term potential to shift the balance of power in Romania, by slicing antinomies on legal, institutional and ethical operation of intelligence into a democratic society.*

Keywords: *presidential elections, secret services, secret agents, anticorruption, mass-media.*

Comunicarea politică și agenda publică

Campania electorală de la prezidențialele din 2014 a avut o suprațemă sau o metatemă legată de controlul exercitat de serviciile secrete românești asupra politicii și mass-media. Din perspectiva punerii laolaltă a tuturor temelor punctuale care îi pot fi subsumate, am putea afirma că

avem de-a face cu unul dintre principalele subiecte de dezbatere din campanie. Este adevărat că în țara noastră există o lungă istorie a dezbatărilor privind implicarea serviciilor secrete în campaniile electorale, dar, așa cum vom demonstra, 2014 a fost un an cu totul special din această perspectivă.

Putem aprecia că metatema prezidențialelor din 2014 este importantă

din punct de vedere al eficienței proceselor de comunicare politică în special din perspectiva nevoii de stabilire a agendei publice de către actorii politici. În sistemele democratice, mass-media are un rol important, astfel că politicienii încearcă să aducă în prim-planul alegătorilor subiecte care le sunt favorabile lor și care îi dezavantajează pe competitori. Agenda se referă la ierarhia știrilor unei anumite zile. Politicienii se întrec atât între ei pentru a stabili agenda, cât și cu media, care poate să aibă viziuni diferite și să trateze un subiect diferit. Conceptul de „stabilire a agendei” se leagă de faimosul dicton aparținând lui McCombs și Shaw, potrivit căruia „media nu-ți poate spune ce să gândești, ci doar la ce să te gândești”¹.

O funcție-cheie a comunicării politice este să faci publicul să se gândească la un subiect într-o manieră favorabilă celui care transmite mesajul pe acel subiect. Crearea agendei este o parte importantă a campaniei și joacă un rol cheie în orice strategie. Într-o democrație pluralistă, unde există opinii divergente pe un anumit subiect sau interese diferite, în mod evident susținătorii acestor opinii concurează pentru a face agenda media.

Pentru a intra în orizontul îngust de atenție al individului, persoanele sau temele trebuie să surclaseze o concurență acerbă, iar pentru a înlătura concurența altor teme, în mass-media sunt produse „pseudo-crize” și „pseudonoutăți”. Luhmann² vorbește despre asemănarea care

există între procesul de formare a opiniei publice prin mass-media și modă: o temă nouă este lansată asemeni unei noi creații vestimentare; mai târziu, când s-a spus totul despre respectiva temă, ea este considerată depășită, așa cum poate fi depășită și o anumită tendință în moda vestimentară.

Societatea nu poate face față unui număr infinit de teme, fiind extrem de important ca ea să se ocupe de cele stringente. În opinia lui Luhmann, mass-media reglează fenomenul de tematizare, atenția generală fiind îndreptată pentru scurt timp către o temă stringentă, care trebuie să își găsească soluția în intervalul ce îi este dedicat, avându-se în vedere o schimbare rapidă a temelor.

Luhmann este de părere că mai întâi este prezentată o temă care, prin intermediul anumitor formule, devine obiectul negocierii publice, abia ulterior fixându-se pozițiile pentru diferitele abordări legate de tema aflată în dezbatere. Altfel spus, mai întâi este hotărâtă tema stringentă, apoi se conturează opiniile pro și contra. De cele mai multe ori, se constată însă că tema este pur și simplu aruncată în terenul social de către una dintre părți, proces pe care Luhmann îl numește dezaprobat „manipulare” și pe care îl consideră un rezultat al caracterului unilateral, condiționat tehnic, al comunicării prin intermediul mass-media. Conținutul temei cu opinia – situația în care unei anumite teme i se asociază o singură opinie – este denumită de Luhmann „morală publică”. Temati-

zarea la care făcea Luhmann referire este descrisă, în zilele noastre, prin conceptul de „agenda-setting function”, adică prin funcția de stabilire a ordinii de zi pe care o îndeplinesc mass-media.

Realitatea efectelor mediatice este mult mai complicată, ea se depărtează mult de modelul discuțiilor directe, cum ar fi, de exemplu, dialogul dintre doi oameni, în care unul spune ceva și celălalt este confirmat în convingerile sale sau convertit. Acesta este un lucru dovedit de Walter Lippmann care ne arată cum, prin nenumărate repetiții, mass-media impune stereotipurile care slujesc drept elemente constitutive ale „lumii intermediare”, ale pseudorealității ce se interpune între oameni și lumea obiectivă³. Luhmann pune accent pe „funcția de stabilire a ordinii de zi”, proprie opiniei publice hrănite de mass-media, care decide ce este de actualitate stringentă și de care problemă trebuie să se preocupe toată lumea. Caracterul public conferă legitimitate, ceea ce face ca un comportament, altfel în sine reprobabil, să ajungă să fie adoptat de marea masă dacă este susținut de mass-media. Atunci când se publică ceva este cât se poate de ușor de observat dacă intră sau nu sub incidența stâlpului infamiei. Un comportament contrar normelor care devine public, fără a fi înconjurat de atmosfera specifică stâlpului infamiei devine modă pentru ca toată lumea să poată vedea că cine adoptă respectivul comportament nu se supune riscului izolării.

Serviciile secrete în campaniile electorale din România

Discuțiile de anul trecut privind infiltrarea politicii și a mass-media cu agenți ai serviciilor secrete sau privind acțiuni ale serviciilor menite a influența jucurile de putere pot fi asimilate cu impunerea în dezbateri, în prima parte a anilor '90, a temei „securiștilor”. Diferența majoră constă însă în faptul că, dacă atunci se vorbea de apropierea acestora de Securitatea comunistă represivă, lucru care îi făcea nocivi intrinsec, acum nu a mai fost o problemă, electoral vorbind, să fii asociat serviciilor secrete.

Creșterea încrederii opiniei publice în serviciile secrete în ultimii 25 de ani se datorează mai multor factori, între care amintim: o campanie dusă de președintele Băsescu și susținătorii săi care a transformat imagologic serviciile în instituții fundamentale ale statului de drept; lipsa unor acțiuni teroriste în România a alimentat sentimentul de securitate și, implicit, de eficiență a serviciilor; asocierea explicită a SRI cu lupta anti-corupție, susținută consistent de electorat, prin comunicatele DNA care vorbea de sprijinul logistic oferit de principalul serviciu secret din România.

La prezidențialele din 2004 și 2009, și apoi în campania de demitere a Președintelui suspendat Traian Băsescu în 2012, s-a discutat insistent despre „furtul cu softul”, STS devenind o țintă importantă. Reamintim și

incidentul din campania de demitere a Președintelui suspendat, Traian Băsescu, din 2007, când președintele PSD de atunci, Mircea Geoană, l-a acuzat pe adjunctul SRI Florian Coldea de implicare directă în strângerea de informații împotriva sa. De asemenea, și în 2009 s-a speculat faptul că pozele candidatului Geoană în vizită la omul de afaceri SOV ar fi fost rezultatul unei implicări a SRI.

Dezbateri privind implicarea serviciilor în campaniile electorale au mai existat, dar niciodată de amplitudinea celor din 2014. Impunerea acestei metateme s-a datorat, printre altele, și apetenței mass media și electoratului pentru subiecte conspiraționiste. Avem de-a face cu setarea unei alte logici de interpretare decât clasica bătălie politică. La ridicarea temei au contribuit și acuzațiile directe, fără precedent, venite din partea unor actori politici foarte importanți, descriși de mass media ca deținători ai Puterii în ultimii 10 ani – Traian Băsescu, Elena Udrea și Monica Macovei. Importanța temei rezultă și din asumarea voită a unui rol mai activ imagologic din partea SRI, în contextul unor evoluții favorabile (situația externă și lupta anti-corupție) și în perspectiva unor decizii legislative importante (pachetul de legi Big Brother). Nu trebuie neglijat nici faptul că șefii SRI și SIE (Maior și Meleşcanu) au părut că se implică activ în campania electorală.

În prezentul studiu, am plecat de la ipoteza că intervențiile efectuate în spațiul public pe această metatemă au, pe termen mediu și lung,

potențialul de a schimba echilibrul de putere în România, prin dezbaterile și tranșarea antinomiilor referitoare la cadrul legal, instituțional și etic de funcționare a serviciilor secrete într-o societate democratică. Prezentul demers științific, orientat spre campania pentru președinție din 2014, urmărește analiza evoluției itemilor subsecvenți acestei teme, a impactului media al temei și a efectului acesteia asupra încrederii pe care românii o au în servicii secrete, politică și mass-media. În acest scop, am făcut recurs la monitorizări ale media clasice și ale new media, precum și la cercetări sociologice elaborate de companii și institute de profil. Determinarea graniței dintre ficțiune și adevăr în dezbaterile care au avut loc pe această temă nu face obiectul cercetărilor pe care le-am întreprins.

Infiltrarea presei cu agenți ai serviciilor secrete – Auto-deconspirarea lui Turcescu

O temă subsecventă metatemei controlului exercitat de serviciile secrete asupra politicii și mass-media este cea a infiltrării presei cu agenți ai serviciilor secrete. Cu două săptămâni înainte de debutul oficial al campaniei electorale, mai precis în 21 septembrie 2014, Robert Turcescu, un cunoscut jurnalist, moderator al unui talk show politic pe un post național de știri, B1Tv, s-a deconspirat, recunoscând că a fost ofițer acoperit. El a făcut această confe-

siune pe blogul său, după care a reiterat-o, în direct la postul de televiziune la care lucra, și a confirmat, în acel context, autenticitatea unor documente pe care le publicase anterior pe Internet drept dovezi: o copie a livretului militar (cu ștampila Ministerului Apărării Naționale) și câteva state de plată.

„Da, am fost lt.-colonel sub acoperire. Public mai jos câteva dintre statele de plată, cu sumele de bani pe care le-am primit. Am ales să nu-l trădez pe bunul Dumnezeu și să fac această marturisire publică. Refuz să fiu Iuda în fața lui Christos, chiar dacă astăzi, celor ce vor citi și vor vedea acest text poate că nu le va fi foarte clar ce se întâmplă. Rugați-vă pentru mine și cu mine să fim iertați și izbăviți. Sunt pregătit să îndur oprobiul public, îl merit, dar sper să avem parte de legi și de judecători drepti. Cu Dumnezeu înainte și va fi bine! Vă cer iertare tuturor”, scria Robert Turcescu pe blogul său⁴.

Jurnalistul nu a vorbit nicio clipă despre serviciul secret care l-ar fi recrutat, nici despre misiunile care i-ar fi fost încredințate, și nici despre motivele care l-ar fi determinat să se dea în vileag. Acesta a repetat însă că își dorește să aibă parte de un judecător înțelegător într-un proces în care ar fi acuzat de dezvăluirea unor secrete. Robert Turcescu fusese acuzat, cu câteva zile înainte, la același post de televiziune, că este ofițer acoperit, acuzațiile fiind formulate de Ilie Sârbu, socrul unuia dintre candidații la președinție din 2014, Victor Ponta. În anul 2012, în presă a fost

publicată o listă cu mai mulți politicieni, jurnaliști și persoane din administrație care au fost ridicați în grad de către ministrul apărării de atunci, generalul Gabriel Oprea, acum vice-premier în cabinetul Ponta. Pe listă figura și Robert Turcescu, dar jurnalistul a negat la acea dată activarea/înaintarea sa în grad.

Faptul că serviciile secrete nu au găsit, la acea dată, o reacție comunicațională adecvată nu a făcut altceva decât să impună tema implicării serviciilor și să adâncească starea de scenarită de la nivel public.

Infiltrarea politicii și justiției cu agenți ai serviciilor secrete – Ponta, ofițer acoperit al SIE

În primele zile ale campaniei electorale, președintele în funcție la acea dată, Traian Băsescu, declara, la postul de televiziune *Realitatea TV*, că premierul Victor Ponta a fost ofițer acoperit al SIE în perioada 1997 - 2001. Șeful statului a spus că unul dintre candidații trebuie să recunoască că este ofițer acoperit, pentru că altfel, „îi va rânji în față fostul șef”. Băsescu a declarat că Ponta a fost ofițer acoperit al SIE în timp ce era procuror, fapt ce reprezintă „o ilegalitate constituțională”, „o incompatibilitate”, potrivit Constituției vechi. Băsescu l-a deconspirat pe Ponta la mai bine de două luni de când avertiza că îi va dezbrăca public pe prezidențiabili. De atunci, principalii candidați s-au disculpat pe

rând, iar Ponta a declarat că și dacă ar fi fost ofițer acoperit, tot nu ar fi putut spune.

„Victor Ponta trebuie să recunoască că în perioada 1997-2001 a fost ofițer acoperit al SIE... A fost, în perioada 1997-2001, ceea ce explică și propulsarea lui de la Parchetul de la Judecătoria de sector direct în Parchetul General. Nu este nicio bombă, este o realitate pe care eu sunt gata să o demonstrez”, a mai anunțat Bănescu⁵.

Acesta a mai prezentat, în sprijinul afirmației că Victor Ponta a fost ofițer SIE, o Hotărâre de Guvern, inițiată de Teodor Meleșcanu și semnată de premier, care extindea protecția acordată ofițerilor și la cei care și-au încetat raporturile cu Serviciul.

Premierul Victor Ponta a replicat că declarațiile lui Traian Bănescu sunt „numai minciuni”, șeful Guvernului susținând că președintele este „extrem de tulburat și frământat” și că „România nu mai trebuie să depindă de tulburările unei persoane”.

De notat este faptul că tema s-a dezvoltat post-campanie în logica ofițerilor acoperiți din magistratură.

Candidatura la președinție a directorului Serviciului de Informații Externe

Teodor Meleșcanu s-a înscris în cursa pentru fotoliul de președinte după ce demisionase, cu o zi în urmă, de la conducerea SIE. Candidatura sa a generat critici modeste, speculându-se cu precădere faptul că

accesul la informații pe care acesta l-a avut în druntea SIE l-ar avantaja în raport cu contracandidații săi.

„Fac acest pas cu multă încredere, este un pas de maturitate după o viață pe care mi-am dedicat-o țării mele”, a declarat Teodor Meleșcanu, după depunerea dosarului de candidatură, care cuprinde aproape 400.000 de semnături de susținere⁶.

Fostul director SIE și-a depus candidatura ca independent pentru alegerile prezidențiale, fiind susținut de Partidul Dreptății Sociale și o serie de organizații ale societății civile. În același context, au existat în spațiul public suspiciuni legate de lipsa de corectitudine a procesului de adunare de semnături pentru candidatură.

Potrivit Biroului Electoral Central, Teodor Meleșcanu, candidat independent la Președinția României, a obținut în primul tur al alegerilor prezidențiale 104.131 de voturi, reprezentând 1,09%.

„Oamenii au fost mințiți că voi folosi în campanie informații și că voi uza de funcția pe care am părăsit-o atunci când am intrat în campanie. Păcat, se poate observa chiar cu ochiul liber că nu eu mi-am folosit nici funcția și nici nu am jonglat cu informații secrete în campania electorală”, a mai spus Meleșcanu la aflarea rezultatelor⁷.

Acesta și-a anunțat sprijinul pentru Victor Ponta în cel de-al doilea tur de scrutin și a fost numit, în contextul scandalului pentru lipsa secțiilor de vot din diasporă, ministru de Externe. S-a discutat puțin inițial, dar s-a dezvoltat relativ consistent ulterior, despre

implicarea serviciilor în evidențierea dezastrului organizării votului în diaspora. De notat că jurnaliștii cei mai fervenți în a evidenția această problemă au fost, de-a lungul timpului, bănuți de o anumită apropiere de serviciile secrete.

Candidatura directorului Serviciului Român de Informații la funcția de prim-ministru

Încă din vara anului 2014 au existat speculații generoase despre posibilitatea ca directorul SRI de la acel moment, George Maior, să fie numit prim-ministru în cazul unei victorii a lui Victor Ponta sau despre o posibilă implicare a acestuia în politică.

George Maior a apărut de mai multe ori în spațiul public ca autoritate în domeniul securității, pe fondul unei relevanțe mai mari a temelor de politică externă, în contextul agresiunii rusești din Estul Ucrainei. Acesta era cotate, în sondajele de opinie, drept unul dintre cei mai cinstiți și mai patrioți români.

Într-un discurs din 4 noiembrie 2014, în care anunța că se coalizează cu foștii contracandidați Tăriceanu și Meleșcanu și le promitea celor doi funcția de premier și consilier la Cotroceni, Ponta spunea și că: „Dacă pentru România apar pericole de securitate strategică de asemenea putem lua în considerare și cred că ar fi o persoană competentă în acest sens domnul George Maior, în măsura în care domnia sa, așa cum a

anunțat public, își va depune demisia din funcția de director al SRI după alegeri”⁸.

La fel de relevant este că s-a construit imaginea că, într-un fel, candidatul PSD la prezidențiale s-ar bucura de susținerea serviciilor (Meleșcanu, fost șef SIE și candidat la prezidențiale, a fost numit ministru de Externe, iar Maior ar fi putut deveni Prim-ministru în locul lui Ponta).

Tot în campania pentru prezidențialele din 2014 s-a vorbit și despre posibilitatea preluării de către Gabriel Oprea (ministru de Interne) a postului de șef al SRI în condițiile în care George Maior ar fi devenit Prim-ministru.

Candidați filiați de serviciile secrete – misterul pozelor cu Udrea și Bica la Paris

Un incident semnificativ apărut în timpul campaniei electorale îl reprezintă apariția, pe un blog intitulat *Josscenzura2014*, a unor fotografii din primăvara anului 2014 cu candidatul la președinție Elena Udrea, cu șefa DIICOT Alina Bica și cu fosta șefă a CNI, Anamaria Topoliceanu, la cumpărături la Paris, precum și a unor facturi din timpul respectivului sejur. După ce presa a descărcat informațiile de pe respectivul blog, conținutul de pe wordpress.com a blogului a fost șters.

Elena Udrea a ieșit la atac, acuzând că ar fi fost filată de serviciile secrete într-o vacanță privată la Paris. „Întâmplător, în acel weekend, trei

femei având o relație bună de amiciție erau la Paris, au fost fotografiate în mod profesionist. Este evident pentru toată lumea că e vorba de un filaj al serviciilor secrete, care s-au oboșit pe cheltuiala statului român să supravegheze trei femei aflate într-un weekend privat. Au stat după noi și ne-au fotografiat timp de 48 de ore”, a susținut Udrea⁹. Aceasta a mai arătat că informațiile apărute în România pe „un site neasumat și care nu mai există deja” ar fi „o lucrătură tipică serviciilor”, „justificată de interesul celor care sunt în competiție, dar și al celor care stau în spatele lor”. „În spatele lui Ponta și Iohannis stau nu doar două structuri înțesate de oameni corupți, ci și reprezentanți ai serviciilor secrete, care au ales să joace în mod ocult în favoarea unuia sau altuia dintre candidați. Miza o reprezintă voturile Elenei Udrea”, a mai afirmat aceasta.

Președintele în funcție, Traian Băsescu, susținător al candidatului Elena Udrea, a dublat mesajele acesteia, afirmând că fotografiile de la Paris ar fi rezultatul unei operațiuni cu servicii românești și franceze. Președintele a cerut imediat serviciilor românești un raport pe această temă, dar concluziile raportului au rămas secrete până astăzi, președintele confirmând totuși în 2015 că evaluarea sa inițială nu era corectă.

Politicieni vizați de binomul DNA-SRI pe parcursul campaniei prezidențiale

Pe parcursul campaniei prezidențiale din 2014, lupta anticorupție din România părea să se ridice la un nivel fără precedent, în această perioadă fiind audiați sau reținuți de către DNA politicieni de vârf, membri ai familiilor acestora și oameni de afaceri de renume. În perioada respectivă au fost făcute primele arestări în ceea ce se configura a fi cel mai mare dosar de corupție din România post-revoluționară, Dosarul Microsoft, care transcede mai multe guverne și face legături directe între afaceri și comisioane personale ale politicianilor sau bani pentru partid.

La începutul campaniei electorale, Elena Udrea, candidat la fotoliul de președinte, a fost audiată la DNA ca martor într-un dosar de corupție care îl viza pe primarul Municipiului Piatra Neamț, Gheorghe Ștefan. În zilele care au urmat, fostul soț al acesteia, omul de afaceri Dorin Cocoș, a fost arestat preventiv în Dosarul Microsoft, acuzat că ar fi intermediat șpăgi pentru miniștrii din cabinetul din care a făcut parte și Elena Udrea pentru achiziția de către stat a unor licențe supraevaluate. În aceeași speță au mai fost arestați preventiv și primarul Gheorghe Ștefan, Gabriel Sandu, fost ministru al Comunicațiilor și Societății Informaționale și omul de afaceri Nicolae Dumitru.

În aceeași campanie electorală a fost arestat preventiv Viorel Hrebenciuc, personaj marcant al

partidului aflat la putere, pentru presupusa sa implicare într-un dosar privind retrocedări ilegale a unor păduri. În dosarul respectiv a mai fost pus sub acuzare pentru trafic de influență și purtătorul de cuvânt al partidului de guvernământ de la acea vreme, Dan Șova, un apropiat a lui Victor Ponta.

Toate acțiunile DNA au fost asumate deschis și de SRI, în comunicatele de presă ale DNA amintindu-se de sprijinul logistic oferit de principalul serviciu de informații autohton. Disputele legate de aceste acțiuni țintesc impactul electoral al acestor acțiuni, în sensul blamării presupuselor ingerințe ale serviciilor secrete în stabilirea ordinii de abordare a dosarelor, astfel încât să fie avantajați candidați sau partide în dezavantajul competitorilor lor.

Evoluțiile luptei anticorupție au surprins pe toată lumea în perioada post-electorală, imediat după alegeri fiind reținută de pe stradă șefa DIICOT Alina Bica, acuzată de DNA de abuz în serviciu, într-un dosar privind o despăgubire ilegală făcută de o comisie din ANRP din care procuror-șef al DIICOT a făcut parte. La începutul anului 2015, Elena Udrea a fost, la rândul său, arestată preventiv într-un dosar legat de o serie de infracțiuni pe care le-ar fi comis în funcția de ministru în organizarea în 2011 a unei gale de box. Anterior arestării sale, aceasta a acuzat serviciile secrete, în special pe adjunctul SRI, Florian Coldea, că i-ar fi cerut bani lui Dorin Cocoș pentru televiziunea condusă de Sebastian

Ghiță, un apropiat al premierului. La jumătatea acestui an, DNA l-a pus sub acuzare pe însuși prim-ministrul României, Victor Ponta, pentru fals în înscrisuri sub semnătură privată, complicitate la evaziune fiscală în formă continuată și spalarea banilor.

Prestația DNA este extrem de apreciată de români și de partenerii internaționali ai țării noastre preocupați de lupta anticorupție.

Apetența presei pentru agenți și corupți

Metatema campaniei electorale a făcut agenda mass-media în respectiva perioadă, audiențele TV, preluările pe internet și interacțiunile de pe rețelele sociale pe itemii subsecvenți stabilind recorduri nebănuite până atunci. Celelalte teme de campanie au fost relativ marginale. Au mai stârnit interes dezbaterele electorale dintre candidații calificați în cel de-al doilea tur de scrutin și tema mobilizatoare pentru votul din turul al doilea – problemele de organizare a votului în diasporă– această ultimă temă dezvoltată pentru o perioadă scurtă de timp.

Evoluțiile instrumentate de SRI din spețele DNA au generat o continuitate de breaking news-uri în media clasice și în new media, dovedindu-se cu mult mai interesante pentru public decât activitățile obișnuite de campanie electorală a celor 14 candidați. La rândul lor, deconspirările de agenți acoperiți și acuzațiile legate de filaje ale unor politicieni au alimentat apetența publicului pentru

teorii ale conspirației, dând coordonate noi confruntării pentru fotoliul de președinte.

De exemplu, așa-zisa spovedanie a lui Robert Turcescu privind calitatea sa de „ofițer acoperit” a atras un număr mare de spectatori pe postul *BI Tv*, peste 600.000 de persoane urmărind postul după ce acesta a plecat din emisiune. Vârful emisiunii „Actualitatea Românească”, unde au fost făcute declarațiile, au depășit 600.000 de români, arăta Pagina de Media¹⁰. Media de audiență înregistrată de *BI TV* cu emisiunea „Actualitatea Românească” a fost de 330.000 de spectatori pe minut, iar după ce Robert Turcescu a plecat din emisiune, la minutul 21:28, emisiunea era urmărită de 627.000 de oameni. Dintre aceștia, 427.000 de telespectatori proveneau din mediul urban.

Conform mediaTRUST, în perioada 20-23 septembrie 2014, decalrațiile jurnalistului Robert Turcescu au generat 2.453 de materiale în mediul online. Site-urile de știri au publicat 1.313 de articole. Printre sursele cu cele mai multe materiale publicate pe acest subiect se numără dcnnews.ro (45 de articole), realitatea.net (26 de articole), nasul.tv (25 de articole). Facebook a generat 843 de postări ce au făcut referire la Robert Turcescu, iar pe Twitter au fost înregistrate 255 de postări. Confesiunea lui Robert Turcescu a numărat 42 de mențiuni pe bloguri și forumuri, se menționează în raportul de monitorizare elaborat de media TRUST¹¹.

În ceea ce privește declarația făcută de Traian Băsescu cu privire la statutul lui Victor Ponta de fost ofițer sub acoperire, aceasta a fost urmărită de aproape jumătate de milion de români, informează Pagina de Media¹². Dezvăluirile fostului președinte din emisiunea „Jocuri de Putere” despre „ofițerul acoperit SIE – Victor Ponta” a încins audiențele *Realitatea TV*, media pe parcursul emisiunii fiind de circa 7 ori mai mare decât cea obișnuită la acea oră. Astfel, pe durata întregii emisiuni realizate de Rareș Bogdan, 22.00-00.30, *Realitatea TV* a înregistrat o cotă medie de piață de 10,8 pe publicul comercial din mediul urban, față de circa 1,5-1,6 într-o zi obișnuită pe targetul menționat. Vârful emisiunii s-a înregistrat între orele 00:00-00:15, când *Realitatea TV* avea 18,8 situându-se în premieră în acest an peste liderul absolut, Antena 3, care în acel interval orar scotea 17,5.

Agențiile de presă internaționale au scris pe larg, la rândul lor, despre scandalul politic generat în urma acuzațiilor formulate de președintele Traian Băsescu, potrivit cărora premierul român Victor Ponta, candidat la președinție, a fost „agent sub acoperire”. Conform unei monitorizări realizate de Mediafax, printre aceste agenții se numără Agence France-Presse, Agenția BELGA, Associated Press sau Reuters¹³.

Dacă cele mai multe mass-media clasice din România a dat dovadă și pe parcursul campaniei pentru președinție din 2014 de partizanat politic, metatema amestecului serviciilor

secrete în treburi politice și în mass-media a generat contagiune. Nicio televiziune, de exemplu, nu a putut evita subtemele emintite anterior, chiar dacă evenimentele au fost decriptate de politicieni și de presă în chei diferite. Metatema a fost la fel de interesantă pentru consumatorii de informații din mediul online, iar anumite teme punctuale subsumate acestora au făcut, așa cum am arătat, ocolul pământului prin intermediul media internațională.

În competiție pentru încrederea românilor

Potrivit unui barometru realizat de INSCOP Research, la comanda ziarului „Adevărul”, cu privire la încrederea pe care românii o au în instituții, imaginea SRI a cunoscut un ușor recul după acuzațiile aduse de Elena Udrea prim-adjunctului instituției, în vreme ce încrederea în DNA a urmărit, și în 2015, un trend crescător¹⁴. SRI nu a reușit să mai atingă maximul de încredere de 52,6% înregistrat în decembrie 2014, câzând imediat după scandalul Udrea-Coldea la 48,8% în februarie 2015, după care a început o redresare, cota de încredere din iulie 2015 fiind de 51,2%.

DNA a ajuns în aprilie 2015 la un maxim istoric de 61,4% încredere, plecând de la 55,8% în decembrie 2014 sau de la 48,6% în urmă cu un an. Și SIE a suferit un mic recul la începutul acestui an, ajungând la

46,1% în februarie 2015 (față de 46,8% în decembrie 2014), pentru ca să urmeze o creștere până la 47,8% în iulie 2015.

Același barometru arată că, după ce la sfârșitul anului trecut a ocupat pentru prima dată prima poziție în clasamentul încrederii în instituțiile politice, Președinția a cumulat, în februarie 2015, 51,4% încredere multă și foarte multă (într-o creștere consistentă față de 43,9% în decembrie 2014 și 17,8% în octombrie 2014). Guvernul a ajuns în iulie 2015 la 24,6% (față de 25,5% în decembrie 2014). Clasamentul este încheiat de Parlament cu 11,3% încredere în iulie 2015 (19,7% în decembrie 2014) și de partidele politice care ajung la un minim istoric de 6,5% în aprilie 2015 (de la 12% în decembrie 2014). În ceea ce privește presa, aceasta înregistrează un minim de încredere în ultimul an, ajungând în iulie 2015 la 31,9%, de la 37,4% în octombrie 2014.

Concluzii

Expunerea mediatică a SRI a continuat să fie uriașă după momentul prezidențialelor, motiv pentru care activitatea serviciilor și controlul asupra serviciilor au devenit teme de dezbateră publică. Situația s-a cronicizat și permanentizat. Asta înseamnă că intervențiile efectuate în spațiul public pe metatema în perioada alegerilor au îndeplinit rolul de factor declanșator pentru dezbateră și tranșarea antinomiilor referitoare la cadrul legal, instituțional și etic de funcționare a serviciilor secrete într-o

societate democratică, în general, și în țara noastră, în particular.

Pe de altă parte, tezele conspiraționiste capătă consistență din perspectiva decriptărilor publice a evenimentelor importante, pe fondul slăbiciunii percepute a liderilor politici actuali. Cu alte cuvinte, dacă în ultimii 10 ani responsabilitatea pentru starea de fapt din România a căzut în spinarea politicianilor, acum serviciile secrete, în special SRI, sunt descrise ca aflându-se în postura de conducere.

Dacă până acum discreția a fost apanajul acțiunilor serviciilor secrete din România, după alegerile prezidențiale din 2014 acestea sunt puse în centrul evenimentelor importante de la nivelul societății. În acest context, poate fi vorba de începutul unui ciclu în care politicienii să se recredibilizeze pe fondul instituirii unor noi teme publice, cum ar fi deconstrucția sau falsificarea democrației.

Note

¹ McCombs, M, Shaw, D, „The agenda-setting function of mass media”, în *Public Opinion Quarterly* 36 (2), 1972.

² N. Luhmann, *Theory of Society*, Stanford, Stanford University Press, 1997

³ W. Lippmann, *Public opinion*, New York, Harcourt, 1922.

⁴ http://www.dcnews.ro/ofier-acoperit-2014-scandalul-care-a-zguduit-scena-politica-i-lumea-mass-media_463504.html (accesat la 01.08.2015).

⁵ <http://www.mediafax.ro/politic/bases-cu-a-dezvaluit-numele-ofiterului-acoperit-care-candideaza-la-presedintie-pon-ta-a-fost-ofiter-acoperit-sie-intre-1997-si-2001-reactia-premierului-13380748> (accesat la 01.08.2015).

⁶ <http://www.mediafax.ro/politic/melescanu-si-a-depus-candidatura-pentru-alegerile-prezidentiale-la-bec-este-un-pas-de-maturitate-dupa-o-viata-dedicata-tarii-mele-13327628> (accesat la 01.08.2015).

⁷ <http://www.hotnews.ro/stiri-politic-18442492-teodor-melescanu-scorul-care-i>

[nregistraat-confirma-nu-avut-spate-serviciu-secrete-sau-partide.htm](http://www.mediafax.ro/politic/pon-ta-am-propus-si-consider-ca-cea-mai-buna-solutie-de-premier-este-tariceanu-care-sunt-celelalte-variante-daca-pon-ta-este-ales-presedinte-in-turul-doi-13490398) (accesat la 01.08.2015)

⁸ <http://www.mediafax.ro/politic/pon-ta-am-propus-si-consider-ca-cea-mai-buna-solutie-de-premier-este-tariceanu-care-sunt-celelalte-variante-daca-pon-ta-este-ales-presedinte-in-turul-doi-13490398> (accesat la 01.08.2015).

⁹ <http://www.mediafax.ro/politic/udrea-dupa-aparitia-unor-fotografii-cu-ea-si-cu-alina-bica-la-paris-filaj-al-serviciilor-bica-solicita-csm-sa-faca-verificari-privind-pozele-foto-13480621> (accesat la 01.08.2015).

¹⁰ <http://www.paginademediam.ro/2014/09/confesiunea-lui-turcescu-a-dublat-audienta-b1-varfurile-au-depasit-600-000-de-romani/> (accesat la 01.08.2015).

¹¹ <http://www.ziare.com/robert-turcescu/ofiter-acoperit-cum-a-invadat-robert-turcescu-mediul-online-1323572> (accesat la 01.08.2015).

¹² <http://www.paginademediam.ro/2014/10/cati-romani-s-au-uitat-cand-bases-cu-a-spus-ca-pon-ta-a-fost-ofiter-acoperit/> (accesat la 01.08.2015).

¹³ <http://www.mediafax.ro/politic/cescrie-presa-straina-despre-acuzatiile-for>

multe-de-basescu-la-adresa-lui-ponta-13384073 (accesat la 01.08. 2015).

¹⁴ <http://www.expresspress.ro/sondaj-cata-incredere-au-romanii-in-binomul-sri->

[dna-si-in-presedintie/](http://www.expresspress.ro/sondaj-cata-incredere-au-romanii-in-binomul-sri-dna-si-in-presedintie/) (accesat la 01.08. 2015).

Bibliografie

Axford, B., Browning, G., Turner, J., *Politics. An introduction*, Editura Routledge, Londra, 2002.

Gersle, J., *Comunicarea politică*, Editura Institutul European, Iași, 2002.

Lilleker, D., *Key concepts in political communication*, Sage Publications Ltd, Londra, 2006.

Lippmann, W., *Public opinion*, New York, Harcourt, 1922.

Luhmann N., *Theory of Society*, Stanford, Stanford University Press, 1997.

McCombs, M, Shaw, D, „The agenda-setting function of mass media”, *Public Opinion Quarterly* 36 (2), 1972.

Tănase, T., *Comunicarea politică prin social media și reacțiile publicului online*, Editura Universitară, București, 2014.

Resurse electronice:

http://www.dcnews.ro/ofiter-acoperit-2014-scandalul-care-a-zguduit-scena-politica-i-lumea-mass-media_463_504.html (accesat la 01.08.2015).

<http://www.mediafax.ro/politic/basescu-a-dezvaluit-numele-ofiterului-acoperit-care-candideaza-la-presedintie-ponta-a-fost-ofiter-acoperit-sie-intre-1997-si-2001-reactia-premierului-13380748> (accesat la 01.08.2015).

<http://www.mediafax.ro/politic/melescanu-si-a-depus-candidatura-pentru-alegerile-prezidentiale-la-bec-este-un-pas-dematuritate-dupa-o-viata-dedicata-tarii->

[mele-13327628](http://www.hotnews.ro/stiri-politic-18442492-teodor-melescanu-scorul-care-inregistreaza-confirmarea-nu-avut-spate-serviciile-secrete-sau-partide.htm) (accesat la 01.08. 2015).

<http://www.hotnews.ro/stiri-politic-18442492-teodor-melescanu-scorul-care-inregistreaza-confirmarea-nu-avut-spate-serviciile-secrete-sau-partide.htm> (accesat la 01.08.2015).

<http://www.mediafax.ro/politic/ponta-am-propus-si-consider-ca-cea-mai-buna-solutie-de-premier-este-tariceanu-care-sunt-celelalte-variante-daca-ponta-este-ales-presedinte-in-turul-doi-13490398> (accesat la 01.08.2015).

<http://www.mediafax.ro/politic/udrea-du-pa-aparitia-unor-fotografii-cu-ea-si-cu-alina-bica-la-paris-filaj-al-serviciilor-bi-ca-solicita-csm-sa-faca-verificari-privind-pozele-foto-13480621> (accesat la 01.08.2015).

<http://www.paginamedia.ro/2014/09/convinsiunea-lui-turcescu-a-dublat-audienta-b1-varfurile-au-depasit-600-000-de-romani/> (accesat la 01.08.2015).

<http://www.ziare.com/robert-turcescu/ofiter-acoperit-cum-a-invadat-robert-turcescu-mediul-online-1323572> (accesat la 01.08.2015).

<http://www.paginamedia.ro/2014/10/cati-romani-s-au-uitat-cand-basescu-a-spus-ca-ponta-a-fost-ofiter-acoperit/> (accesat la 01.08.2015).

<http://www.mediafax.ro/politic/ce-scrie-primarul-straina-despre-acuzatiile-formulate-de-basescu-la-adresa-lui-ponta-13384073> (accesat la 01.08.2015).

<http://www.expresspress.ro/sondaj-cata-incredere-au-romanii-in-binomul-sri-dna-si-in-presedintie/> (accesat la 01.08. 2015).